

AKuFF Hírmondó

Arbeitskreis ungarndeutscher Familienforscher
Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete
German Family Tree Researchers' Society in Hungary

IV. évfolyam, 15. szám

2008. november 22.

Tartalom

Az elnök előszava	2
Az Egyesület tagjainak bemutatkozása	3
Dr. Bencés Márton	3
Feketéné Ziegler Ágota	7
Dr. Koppány Imre	9
Rudolf László	11
Schauer István: A nagy utazás 2. rész	13
Riszt András: Tanuljunk egymástól	22
Lévay Béla: Baranyai sváb mesterember őseim	26
Szilágyi Erzsébet: Könyvismertető – Nagymaros A német bevándorlás	31
Rudolf László: Bukovinai székely családok 1.	32
Rudolf Keszler: A Pilisvörösvár és Pilisszentiván Családkönyve keletkezéséről	34
Kép az egyesület életéből / Bild aus dem Vereinsleben	37
Új tagjaink	38

Az elnök előszava

Néhány héttel ezelőtt minden magyarországi tagunk kapott egy kérdőívet. A céloom ezzel az volt, hogy anyagot gyűjtsek a tübingeni előadásomhoz. Ott ugyanis november 12. és 16. között az Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde (Dunasvábok Történeti és Földrajzi Intézete) szervezésében „Migráció az emlékezetben“ címmel konferencia zajlott, amin ebben a témában számtalan előadó vett részt Magyarországról, Ausztriából és Németországból. Az én feladatomból volt, hogy az AKuFF-ot, mint az egyetlen magyarországi német családfakutató egyesületet bemutassam. Az eseményről majd röviden beszámolok a solymári találkozón, egyébként pedig a Hírmondó következő számában. Ott fogom majd a kérdések eredményeit is kiértékelni. 48 tagunk, csaknem a fele a tagságnak visszaküldte a kérdőívet, ez mutatja, ilyen aktívak Önök, ez egy nagyon szép eredmény! Hálásan köszönöm a segítséget!

Eredményes évet hagyunk magunk mögött. Három jól sikerült találkozó, *Bonyhádon, Tarjánban és Császártöltésen* és remélhetőleg a *solymári* is elnyeri mindenki tetszését. A Mecseknádasd és Óbánya Családkönyve minden elvárásom túltett, a kiadással egész szép nyereséget könyvelhettünk el. Így eshet, hogy a könyvtárunk számára egész sor családkönyvet vásárolunk a napokban, mintegy 900 euró értékben. Ilyen mérvű bővítés már régen nem volt.

2008-ban nem adtuk ki új könyvet, de 2009-re kettőt is tervezünk: Riszt András második művét, mely Nagyárpád családkönyve után ezúttal a településtörténet lesz (2009 tavasz) és az evangélikus község, Gyoma családkönyve, melynek szerzője Maléth István (2009 vége).

A publikációs kedv is megnőtt a Hírmondó számára, csak így tovább!

Lendületben vagyunk tehát, amit tartani kell. Most következik a mintegy öt hónapos szokásos téli szünet az egyesület életében, ami ne jelentse azt, hogy el kell egymást felejtenünk.

Dr. Pencz Kornél

**A következő találkozó várható helyszíne és időpontja:
Pécsvárad, 2009. március 21.**

AZ ÉGYESÜLET TAGJAINAK BEMUTATKOZÁSA:

Dr. Bencés Márton bemutakozása:

Cím: 1037 Budapest
Óbuda, Farkastorki Lejtő 2/b.
E-mail: drbences@t-online.hu

Apai nagyapámnak az - 1935. év tavaszán 60 éves korában történt - elhalálása után két héttel születtem *Fegyverneken*. Nagyapámnak az volt az utolsó kívánsága, hogy amennyiben fiú lesz a születendő gyermek, akkor dédapja, nagyapja és apja után ő is a Márton nevet kapja. Így lett az én nevem is **Beitelbeck** Márton, amely nevet 1946 áprilisáig viseltem. Akkor a nevünket apám **Bencésre** magyarosította.

Az én születésemkor közvetlen felmenőim közül szüleimen kívül már csak anyai nagyanyám (**Csécsei Mihályné-Metzinger** Mária) és apai dédnagyanyám (**Poth Jánosné-Foller** Magdolna) élt. Dédnagyanyám, apám lánytestvérének családjánál, egy külön lakrészben a mindennapoktól elvonultan élt. Nem volt szabad zavarnunk. Mi dédunokák kissé féltünk is tőle, mert ha véletlenül találkoztunk vele, csak németül beszélt hozzánk, amit mi nem értettünk. Azt hittük, hogy haragszik ránk. Nagyanyám nem nálunk lakott, de a nappalokat gyakran nálunk töltötte, hogy kiségitse a túlságosan elfoglalt szüleimet.

Szüleim törekvő, dolgozó emberek voltak. Szakmájukban (hentes és mészáros) a falu iparosságának élvonalába tartoztak. Az önálló egzisztencia megteremtésén és fenntartásán kívül a család, a gyerekek álltak tevékenységük középpontjában. Apám mindig azt mondta, hogy különb embereket akarnak nevelni belőlünk, mint ők maguk. Szigorú, igényes nevelésben részesültünk. Az iskolai elfoglaltság és az alkalmi – a családi életvitellel kapcsolatos – munkafolyamatokban való részvétel mellett zenei képzésben is részesültünk. Nővéremet 1941-ben, a polgári iskola elvégzése céljából *Törökszentmiklóson* bentlakásos egyházi iskolába írárták be. Én 1946-ban kerültem *Budapestre* a II.

Rákóczi Ferenc Kollégiumba és az Érseki Katolikus Gimnáziumba, ahol 1953-ban érettségi vizsgát tettem.

Nem én vagyok hívatott annak megítélésére, hogy „különb” emberek lettünk-e mint a szüleink. Apám sohasem fejtette ki, hogy mit ért ez alatt. Az biztos, hogy mindig figyelmeztetett a túlzott megelégedettség, az elbizakodottság veszélyeire. Úgy gondolom, hogy emberileg igyekeztünk mindent legalább úgy teljesíteni, ahogy azt szüleink elvárták. Az elvárások közé sorolták a képzettség folyamatos fejlesztését. Ennek és a belénk nevelt igényességnek megfelelően családuknak minden felnőtt tagja felsőfokú iskolai végzettséget (van, aki többet is) szerzett, vagy folyamatban van annak megszerzése.

1953-ban a szüleim is *Budapestre* költöztek, és itt helyezkedtek el, mivel *Fegyverneken* az államosítás és egyéb indokok miatt az egzisztenciájuk megszűnt. Mindent előlről kellett kezdeniük. Néhány évi segédmunkási ténykedés és szakirányú tanfolyamok elvégzése után, apám vidéki építkezéseken darukezelőként, anyám konyhamészárosként kezdett új életet.

A hétezer lélekszám feletti lakosságú Fegyvernek nagyközség Szolnok megyében a 4-es főút mentén *Törökszentmiklós* és *Kenderes* között a Tisza bal parti holtága mellett fekszik. Egyes írásos források arra utalnak, hogy Fegyvernek már a 13. század elején lakott település volt. A török uralom alatt elnéptelenedett, majd a törökök kiűzése után fokozatosan újra telepítették.

A fegyverneki termőterület túlnyomó részének birtokosa gróf **Szapáry** József és neje báró **Orczy** Anna 1845 táján jutott arra az elhatározásra, hogy a faluba németeket telepítenek. Így jött létre 1880-ig a település hármastagozódása; délen *Szapárfalu*, ahova jobbra magyar földművesek és iparosok települtek, a magyaroktól *Közép-Fegyvernek* és a többnyire német parasztok és – a földműveléshez kapcsolódó – iparosok (kovács, bognár, kádár) által benépesített északi rész, amelyet báró Orczy Anna után *Annaházának* neveztek el. Az új lakók más magyarországi német településekről (*Budakeszi, Dorog, Perbál, Zsámbék, Solymár, Soroksár, Gara, Hajós, Nádudvar, Harta Vaskút, Szentiván, Csonoplya, Stanisics, Kollut, Kernyája, Katymár, Csávoly, Ceglédbercel, Újhartyán*) jöttek.

Az 1852-ben – báró Orczy Anna által Annaházán – létrehozott német iskolában eleinte a magyar nyelvet idegen nyelvként tanították, majd fokozatosan egyre kevesebb lett a németül oktatott tantárgyak száma és óraszámja és mind több a magyar oktatás. Az 1895-ös tanévben már csak magyar iskolaként működött az eredetileg németeknek létesített iskola.

A telepítés befejezésekor (1880 körül) a németek (svábok) aránya 21% volt, amely arány a következetes asszimiláció miatt 1920-ban 0,2%-ra csökkent. Ennek ellenére 1945 januárjában kb. 150 sváb származású lakost deportáltak a Szovjetunióba kényszermunkára. Három napig a begyűjtöttek között volt édesanyám is, miközben apám – mint motoros „hírvívő” (futár) - az orosz fronton teljesített katonai szolgálatot. Csak nagy áldozatok árán sikerült anyámat a transzport indulása előtt a gyűjtőhelyről kihozni.

A történelmi együttélés során a svábok és a magyarok a faluban viszonylag jól megfértek egymás mellett. Erre utal az a tény, hogy – bár a megegyezés szerint, háromévenként váltották egymást a két nemzetiségbeli bírók – **Müller Józsefet**, dédnagyapám nászurát egyfolytában 43 éven keresztül bíróvá választották.

Szomorú tény, hogy – bár a választott vezetők és az értelmiség körében ma is jelentősebb számban vannak német származásúak, köztük a több mint tíz éve regnáló polgármester is – szülőfalumban nincs semmiféle intézmény, ami arra utalna, hogy itt valaha a lakosság egyötöde német származásúnak vallotta magát. Úgy gondolom, hogy nem lehet ezen csodálkozni, ha tudjuk, hogy az előző bekezdésben ismertetett helyzetben (1880 és 1920 között) következett be a statisztikailag majdnem teljes mértékű asszimiláció. Ez a fejlemény valószínűleg nem polgármesterfüggő. Ennek okait keresve olyan véleményeket lehet hallani, hogy a származás feszegetése nem tenne (nem tett volna) jót a lakosság békés együttélésének. Mások arra hivatkoznak, hogy – mivel több, mint 20 különböző településről jöttek a német betelepülők – az egyébként más németlakta településeken is megnyilvánuló asszimilációs törekvéseknek az egységesség, a közösségi múlt hiánya miatt nem tudtak eredményesen küzdeni. Az én nyolc – Fegyverneken házasságot kötött – dédszüloom például hét különböző faluból jött.

Én magam is – apám intelmeinek megfelelően – ötven éven keresztül hallgattam környezetemben eredeti nevemről és származásomról. Ez a hallgatás folyamatos vívódással járt, de mivel 1946-ban távolra szakadtam szülőfalumtól és a tanulás, majd a családalapítás mindennapi gondjai elvonták figyelmemet a témáról; végül is olyan gyorsan elrohant az élet, hogy meg tudtam tartani a gyerekkoromban apámnak tett ígéretemet. Csak nyugdíjba kerülésem után 1997-ben kezdtem intenzív kutatásba annak érdekében, hogy családi gyökereim feltárásával helyreállítsam a folyamatosságot a **Beigelbeck, Beitelbeck, Bencés** család történelmében.

Abból kiindulva, hogy a **Beitelbeck** nem túlságosan gyakori családnév, a magyarországi összes ilyen nevű leszármazott felkutatását tűztem ki célul. Már a kutatás első hónapjaiban kiderült, hogy a nevünk eredetileg **Beigelbeck** volt. A család neve a magyarországi anyakönyvekben 89-féle alakban fordul elő. Olyan esettel is találkoztam, hogy különbözőképpen írták a nevet születéskor, házasságkötéskor és elhalálozáskor. Manapság Magyarországon kb. 50-60, Ausztriában 30-40, Németországban pedig 40-50 Beigelbeck leszármazott él az ősi néven, de egy-egy család él Svájcban, Olaszországban és Amerikában is. Magyarországon többen különböző magyarosított nevet választottak, pl. **Bánkúti, Budai, Bede, Bencés, Berényi** stb.

A történelem folyamán Magyarországra két Beigelbeck család érkezett, az egyik, amelyikből én is származom, a 17. század második felében *Hegyeshalomba (Sommerein)*, a másik pedig 1750 és 1760 között *Tarjánba (Tarian)*. Az I. Beigelbeck családnak 1910-ig 519 leszármazottját, a II. Beigelbeck családnak pedig 416 leszármazottját sikerült feltérképeznem. Nincs arra utaló nyom, hogy a két család – rajtam kívül – egymással bármikor is kapcsolatba került volna. Érdekesség, hogy a manapság Németországban élő **Beigelbeck**-ek és **Beitelbeck**-ek vagy magyarországi kitelepítettek, vagy azok leszármazottai, akiknek nagyobb része már nem beszél magyarul.

Sajnos az anyakönyvekben nem találtam semmiféle utalást a korábbi (Magyarország előtti) lakhelyre vonatkozóan. A külföldön élők közül többekkel írásban, vagy telefonon vettem fel a kapcsolatot. Néhányukkal személyesen is találkoztam.

Apai felmenőim születési év szerint és házastársaik a következők:

1903 **Beitelbeck** Márton - **Csécsei** Mária (*Fegyvernek*)

1875 **Beitelbeck** Márton - **Poth** Magdolna (*Fegyvernek*)

1840 **Beitelbeck** Márton - **Barbeheim** Katalin (*Fegyvernek*)

1796 **Paidlpeck** Ferenc - **Plattner** Magdolna (*Ceglédbercel*)

1752 **Beitelbeck** János - **Lang** Franciska (*Soroksár*)

1722 **Beichelbeck** Lénárd - **Rein** Orsolya (*Soroksár*)

1681 **Beichelböck** András - **Gerstenmayer** Katalin (*Dunaharaszti*)

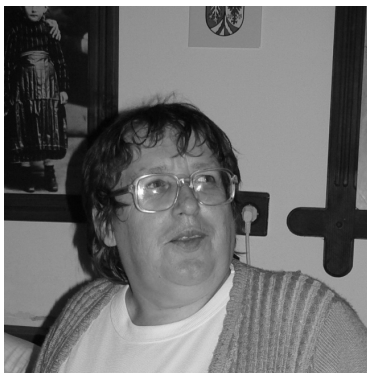
1643 **Baiglpeck** István - Katalin (*Hegyeshalom*)

Időközben a magyarországi anyakönyvezés kezdetéig sikerült kikutatnom a nagyszülői felmenőimet, azaz a **Poth, Csécsei** és **Metzinger** felmenőket is.

Az AKdFF levelező listájának 2000 óta vagyok részese. Ennek segítségével és Amrein Ilona közreműködésével 2002 februárjában léptem be az AKuFF-ba. A szakmai segítség mellett nagyon nagyra értékeljük az

egyesület rendezvényeit is, amelyeken feleségemmel együtt rendszeresen részt veszünk, és nagyon jól érezzük magunkat. Sajnos az intenzív családkutatás folytatását 2003-ban egészségügyi okokból meg kellett szakítanom, ezért még értékesebbek számomra azok az információk, amelyeket az egyesülethez tartozás révén szerezhetek.

Feketéné Ziegler Ágota bemutatkozása:

Cím: 2084, Pilisszentiván, Ságvári u.32.,

Tel: 26/367-604

E-Mail: ziegleragi@freemail.hu

A nevem Feketéné Ziegler Ágota. Bár tavaly volt egy találkozó *Pilisszentivánon*, a bemutatkozással még adós vagyok.

1953-ban születtem Pilisszentivánon, azóta is itt élek. A közgazdasági szakközépiskola befejezése után könyvelőként dolgoztam, 1991 januárjától rokkant nyugdíjas vagyok. (egy 1954-es

Heine-Medin betegség következményeként). A családfakutatás kb. 1993-ban kezdett el érdekelni, miután Édesapám halála után kezembe kerültek a családi iratok.

Őseim közel 300 éve élnek a környéken, amióta az 1600-as évek végén, a mai Németország területéről elindulva itt találtak új hazára. A kutatás kiindulópontját az 1940-es években kiállított anyakönyvi kivonatok jelentették, amiket a zsidótörvények miatt a származás-igazoláshoz kellett beszerezni. A *szentiváni* születésű, hosszú évekig – haláláig – *vörösvári* plébános **Marlok** István, nagyon sokat foglalkozott a környék és az ide telepedett német családok történetével. Rengeteg segítséget adott a környékbeli falvak monográfiáját feldolgozóknak. Több családnak saját kezűleg készítette el a családfáját. Én is kaptam egy rokontól egy **Ziegler** családfa másolatot. Persze, nem egy az egyben vonatkozott ránk, de fontos kiindulópontot jelentett. Az Interneten megtaláltam az AKuFF honlapját, beléptem az egyesületbe, és akkoriban találtam meg a Radix levelezőlistáját is. Ezután felgyorsult a kutatás. Amrein Ilonának nem tudom eléggé megköszönni hogy, segítségével felvehettem a

kapcsolatot a Németországban élő **Keszler** Rudolffal és **Milbich** Franciskával, akik akkor a németországi testvérszervezet (AKdFF) Budapest környéki tagozatának vezetői voltak. Keszler Rudolf édesapja még Szentivánon született, s mint utóbb kiderült sok közös ősrünk is van. Ő már hosszú évek óta dolgozott a Pilisvörösvár és Pilisszentiván OFB-n és sokat segített őseim beazonosításában.

A két fő kutatott nevem a **Ziegler** és a **Mirk**. Sajnos a Ziegler őshazát eddig még nem találtam meg. Elég gyakori név, ezért nem olyan egyszerű megtalálni az igazit. Édesanyám családneve Mirk, ami a **Merk** névből alakult ki. Az első Merk az 1600-as évek végén jött Pilisvörösvárra *Messkirch*-ből. A családunk, fő illetve oldalágon, ott van *Pilisvörösvár* és *Pilisszentiván* első betelepülői között, és a családfán megtalálható szinte az összes ismertebb szentiváni illetve vörösvári német családnév. A kutatott nevek (nem teljes körűen): **Asp, Blum, Botzheim, Brandhuber, Engert, Fischer, Gábeli, Grossmuck, Guth, Hammer, Hermann, Higler, Holtzinger, Kreneditsch, Manhertz, Marlok, Mauterer, Merk(Mirk), Metzger, Moser, Moshaim, Nick, Peltzer, Preisz, Puck, Sauer, Schmidt, Stocker, Straub, Tagscherer, Ziegler**. Még nagyon hiányos gyermekeim apai ági családfája, ahol is a fő név a **Klencsák** és most már unokáim révén érdekel a **Klinger** és a **German** család eredete is.

A családfakutatás mellett *Pilisszentiván* múltja is érdekes számomra. Alapítottunk egy helytörténeti egyesületet és ennek keretein belül megpróbáljuk összegyűjteni, feldolgozni a község múltjára vonatkozó írott forrásokat, régi fényképeket és rögzíteni az idős emberek emlékeit. Szeretnénk összeállítani és kiadni Pilisszentiván „fotoalbum”-át. Közreműködtem a Pilisszentiváni Német Nemzetiségi Önkormányzat által kiadott kétnyelvű helytörténeti füzetek összeállításában. 2006-ban megjelent ezek között egy „tanulmányom” a II. világháború után széthordott Karátsonyi vadászkastélyról. Még kiadásra vár a régi határ- és dűlőnevekről összeállított kéziratom. Érdekes, hogy csak idén nevezték el hivatalosan magyarul a külterületeket. Egészen mostanáig még az 1800-as évek közepén rögzített német dűlő- és határnevek szerepeltek a telekkönyvekben. A kastélyról írt (magyar nyelvű) illusztráció nélküli változat a Karátsonyi család honlapján is olvasható „Volt egyszer egy kastély” címen: <http://karatsanyi.freeweb.hu/Szentivan.htm> Nagyon örülök, hogy rátaláltam az AKuFF- ra, és hogy a tagja lehetek.

Dr. Koppány Imre bemutatkozása

Cím: 2459 Rácalmás, Völgy u. 6.

Mail: kopia@hu.inter.net

Tel: 06/20 546 6312

Stickl Imre néven jöttem a világra, szüleim harmadik, utolsó gyermekeként, 1948. augusztus 12-én, a *Tolna-Somogy-Baranya* hármas határán fekvő *Dombóvár*ott.

A késői „ráadás-gyermek” édesapám akarateréjének és örökös optimizmusának megtestesülése volt, az újrakezdés bizakodásáé, miután 22 havi oroszországi munkatáborból, súlyos fejtífuszt kiheverve visszatért.

Kereskedő-tanítónő szüleim és kézműves-földműves elődeik a somogyi és tolnai dombvidéknek a **Koppány** patak völgyéhez közeli községeiből származtak. Ezen az alapon választottuk a mai családnevünket. A névváltoztatást nem a német származás elfedésének szándéka vezette. Azt mindig vállaltuk. A változtatást a Stickl név kiejtésének, helyes leírásának nehézségei, és legfőképpen a család iskoláskorú gyermekeit egy durva, embertelen korban és közegben élcelődésekkel, szóviccekkel ért méltatlanságok, esetenként elkülönítő célzatú és hatású megaláztatások kellemetlen emlékei motiválták. Ezek a jelenségek a későbbi évtizedekben szerencsére már ritkultak a magyar társadalomban.

A munka világát számomra – mint Miskolcon végzett gépészmérnök számára – az engineering és a felsőoktatás jelentette, a dunaujvárosi főiskolán töltött 37 év során. Egy munkahely, azon belül sokféle tevékenység és szerepkör. Kihívások, sikerek és kudarcok, éveken át krónikus túlprogramozottság.

Mint újdonsült nyugdíjas, módom van most már lendületet venni a családfakutatásban is, amelyet a legnemesebb hobbinak – és egyben szép kötelességnek is – tekintek. A lendület azonban úgy fogom korlátozni, hogy felmenőim 18. századi Magyarországra településéig – pontosabban az eredeti lakóhelyig – visszafelé követve a szálat, még hosszú évekig legyenek ilyenirányú édes feladataim.

Erre márpedig jók az esélyek. Nagyszüleim **Stickl, Taubert**, illetve **Dermer, Muth** családnevei vonalán haladva, máig csak a Taubert ágon tudtam eljutni az "őshazáig". Ez a *Hesseni Vogelsberg* vidéke, a Nidda körzethez tartozó *Oberlais* település. Ezt a nagy sikert nem elsősorban saját kutatásaim, hanem részben a családi adatok lejegyzésében buzgólkodó Taubert-elődök, részben pedig Müller György nagyszabású munkája, *Izmény* község családtörténeti könyve adatainak felhasználásával tudtam elérni. Valószínű, hogy protestáns őseim többsége a XVIII. század harmadik és negyedik évtizedében érkezett Magyarországra, ahol a *Schwäbische Türkei* lett új otthonuk. Közösségeik gazdasági és/vagy vallási okokból esetenként költözésre kényszerültek. Jelenlegi kutatásaim fókuszpontjai: *Somogydöröcske, Nagyszékely, Gyöng*.

Családfakutatás – hobbi és szép kötelesség? Igen. De ennél több: identitás, gyökerek továbbadása gyermekeinknek. Az individuum, a tehetség jelentőségének, az egyéni szabadság felfedezésének kalandja után – amely kaland generációm nagy csábítása - *vissza az alapokhoz*. Ki vagy? Miért ilyen vagy? Mire támaszkodhatsz? Ennek felmutatása, a nagycsalád, a rokonság feltárása és újraegyesítése felé lépni történelmi feladatunk.

Szerencsés vagyok. Azért, mert a következő generáció, lányom és fiam, valamint testvéreim gyermekei is fogékonyak és már most érdeklődők a múltunk és a szélesebb családi kapcsolatok iránt. Ez nálam csak későbbi életkorban alakult ki. Azért, mert feleségem, aki nagy örömmel vesz részt velem együtt az egyesületi rendezvényeken – bár nincsenek német felmenői – támogatja családfakutatási tevékenységemet, ugyanis tudja, hogy az identitáskeresés az önmagunk megismeréséhez vezető folyamat része. Végül pedig azért, mert az AKuFF tudós, de mégis kedves, baráti közegében, kitűnően szervezett színvonalas rendezvényein – ki tudja miért? – általában remekül, *amolyan otthonosan* érzem magam.

Amennyiben adója 1%-ával szeretné az egyesületet támogatni,
kérjük, az alábbi adószámot tüntesse fel nyilatkozatán.

Köszönjük!

18360062-1-03

Rudolf László bemutatkozása

Cím: 7140 Bátaszék, Nyéki u. 26.

E-mail: rudolf.laszlo@gmail.com

Bátaszéken születtem „vegyes” (német-székely) családban. Sajnos ópapa és ómama nem tanított meg németül, így a nyelvvel csak gimnáziumi éveim alatt ismerkedtem meg Schön Mária (Hajós) tanítványaként. Németül annyira tudok csak, hogy nem „adnak el”.

Érettségi után a Szovjetunióban végeztem el a Donyecki Műszaki Egyetemet: erősáramú villamosmérnök lettem. Félévig voltam a szakmában, majd elvittek katonának. Amikor 1980-ban leszereltem pályát változtattam: számítógépes programozónak képeztem át magamat.

Az AKuFF alapító tagja vagyok. Sőt, Jordán Krisztián barátommal már ott voltunk azon az évekkel korábbi pécsi találkozón, ahol először felvetődött egy egyesület létrehozásának ötlete.

Úgy hiszem, hogy „kakukktójas” vagyok az AKuFF-ban, hiszen a többiektől eltérően én – egyelőre – nem a német származású őseimet kutatom elsősorban, hanem édesanyám bukovinai székely vonalát.

Ennek „próza” oka van: amikor elkezdtem az anyai ágat feltérképezni, akkor gondoltam egy nagyot és teljes *Józseffalva* (édesanyám szülőfaluja) anyakönyvi állományát számítógépre vittem! Abból indultam ki, hogy más józseffalvi embereket is érdekelhet a saját családfája. Arra gondoltam, hogy nem mindenkinek van elég türelme, ideje (Ugye ismerős fogalmak egy családfakutató számára?!) az anyakönyvek tanulmányozásához. Ráadásul a régi anyakönyveknek sem tesz jót, ha sokan sokszor lapozgatják őket.

De nemcsak számítógépre vittem az 1820-1944 közötti józseffalvi anyakönyveket, hanem saját programot is írtam rá, amelyik pillanatok alatt elkészítette bármely *Józseffalván* született személy ősfáját. Én voltam a legjobbban meglepve, hogy munkám bekerült a Guinness Rekordok Könyve 1996-os magyarországi kiadásának számítástechnikai fejezetébe.

A nem józseffalvi bukovinai székelyek persze szerették volna, ha az ő falujuk családtörténetét is feldolgozom, ezért *Józseffalva* után nekiláttam *Andrásfalva* katolikus anyakönyveinek a felviteléhez.

Józseffalva példáján keresztül (4 évig tartott a felvitel, hibajavítás és programozás) már tudtam, hogy nagyon nehéz úgy elkészíteni bárkinek a családfáját, hogy évekig csak számítógépre viszem az adatokat: Stratégiát váltottam: elkezdtem ősfákat készíteni nemcsak *Andrásfalva*, hanem a maradék három bukovinai székely falu (*Fogadjisten*, *Istensegíts*, *Hadikfalva*) anyakönyveinek a felhasználásával. *Józseffalva* anyakönyvei helyben a bátaszéki plébánián vannak. Az andrásfalvi katolikus anyakönyvek abban az időben *Aparhanton* voltak és kimaradtak a mormon mikrofilmzésből. A többi faluét viszont mikrofilmen meg tudtam szerezni az Országos Levéltártól és bátyám nagyítógépét mikrofilmolvasóvá alakítva otthon is tudtam dolgozni.

Ugyan külön-külön még egyik falu feldolgozását sem fejeztem be *Józseffalván* kívül, de az ősfák mindegyik falu esetében 90-95%-ban készen vannak!

Mivel a bukovinai székelyek 1883-tól kezdődően sokat vándoroltak, elkezdtem anyakönyvi szinten feltérképezni ezeket a kirajzásokat. *Jugoszláviában* kezdtem, *Romániában* folytattam a bukovinai székelyek keresését. Azóta jártam már *Kanadában* is a székelyek miatt.

Ahol lehetett (plébániákon, püspöki levéltárakban), ott digitális fényképezőgéppel lefotóztam a bukovinai székely érdekltségű anyakönyvi oldalakat. Az állami levéltárakban pedig kiírtam minden olyan bejegyzést, ahol bukovinai székelyek szerepeltek.

Az anyakönyvi bejegyzéseket folyamatosan egy adatbázisba viszem föl a Family Tree Maker program segítségével. E sorok írásakor a Bukovina adatbázisban már több mint 84 ezer név szerepel! Úgy számítom, hogy százezresnél is nagyobb lesz az adatbázis, mire a teljes feldolgozás elkészül.

Visszatérve az AKuFF-ra. Jól érzem magam az egyesületben. Ha tehetem, a közelebbi találkozókra elmegyek. A könyvtárunk egyedülálló! Bánáti kutatásaimnál sok könyvünknek nagy hasznát vettem.

A császártöltési találkozón olyan előadást hallottam Lakatos Andortól, ami nekem is régi álmom és egy kicsit már bele is csöppentem: az anyakönyvek digitalizálása. Én fontosnak tartom az adatbázisok elkészítését és publikálását is. Jómagam is ezen fáradozom Bukovina kapcsán.

De nem feledkezem meg a német vonalról sem. Ha a bukovinai feldolgozással végeztem, *Bátaszék* családkönyvét is szeretném elkészíteni, pedig Jordán Krisztián személyében egy nálam alkalmasabb személy is van erre a feladatra. Sajnos ő – egyelőre (?) – nem hajlandó erre, pedig a

„rabszolgamunkával” már végzett: számítógépre vitte az anyakönyvi bejegyzéseket, már „csak” családkönyvvé kéne „gyúrni” őket.

Schauer István: A nagy utazás

2. rész

A különböző hatóságok próbálkozásai legjobban talán Környefalvi Ferenc századosnak a Magyar Allamrendőrség X. Határrendőr Nagykanizsai Kapitányság vezetőjének az 1946. január 29.-én 23 órakor a Belügyminisztérium Határrendészeti Osztályára tett jelentéséből és néhány későbbi keltezésű táviratából tűnik ki. Ezek szó szerint így hangzanak:

„Tárgy: A jugoszlávok által kiutasított és Murakeresztúron rekedt svábokról szóló helyzetjelentés. Jelentem, hogy f. hó 29.-én 14-h-kor a Nagykanizsai Városi Kapitányságtól a következő távirat hiteles másolatát kaptam meg:

214516/1946.IV-12.B.M. sz. rendelet. Rendőrkapitányság vezetőjének, Nagykanizsa.

Utasítom, hogy gondoskodjék a svábokat szállító Murakeresztúron rekedt szerelvénynek az országból való elszállításaig a helyi hatóságok bevonásával a legszükségesebb orvosi segéllyel és táplálékkal való ellátásról ugyanakkor az ottani határrendőr kapitányság vezetőjét értesítse ki, hogy a jugoszláv határőrizeti szervekkel azonnal kísérelje meg az érintkezés felvételét és minden eszközzel hasson oda, hogy a szerelvény jugoszláv területre mielőbb továbbítható legyen.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság útján a jugoszlávoknál való intervenció tekintetében egyidejűleg intézkedtünk. Az eredményről a Belügyminisztérium rendőri osztályára a fenti számra hivatkozással naponként távbeszélő, vagy távirati helyzetjelentést tegyen. Belügyminiszter.

Jelentem, hogy fenti távirat kapcsán azonnal Murakeresztúrra utaztam, hogy a jugoszláv illetékes hatósággal a személyes kapcsolatokat felvegyem, továbbá, hogy a sváb szerelvényen uralkodó egészségügyi, valamint élelmezési helyzetről személyes tapasztalatokat nyerjek. Nagykanizsán a helybéli Főbíró

bevonásával intézkedtünk a svábok élelmezése ügyében. Murakeresztúrra való megérkezésem után azonnal felkerestem a községben lakó körorvost, akit sajnos nem találtam a lakásán, hogy a szükséges intézkedéseket megadhassam a részére. De mint a murakeresztúri községi elöljáró, valamint a kihallgatott kiutasítottak egybehangzó jelentéseikből kitűnt a körorvos önhatalmúlag is eljárhat már a kiutasítottak egészségügye érdekében s azokat némi gyógyszerrel, valamint a legszükségesebb intézkedésekkel látta el a kis mérvű vérhas továbbterjedésének meggátlása, illetve orvoslása ügyében.

Jelentem, hogy a szállítmány élelmezéséről Murakeresztúr és a környező községek lakossága a körülményekhez képest a legmesszebbmenőkig gondoskodik. A vonatokat kisebb mennyiségű tűzifával is ellátják. A kiutasított svábok a vagonokban a lakosság által összegyűjtött élelmet megfőzhetik. A fentiek alapján jelentem, hogy a szerelvény élelmezése kielégítő.

Az egészségügyi állapotukra vonatkozólag jelentem, hogy a helybéli körorvos korábbi intézkedésére a betegeket a szerelvény utolsó vagonjaiban elkülönítve helyezték el. A szerelvényen kis mérvű vérhas megbetegedés tapasztalható. A kihallgatott svábok jelentései szerint a szerelvény 5% beteg. De főleg az idősebbek kapták el a betegséget s érzésük szerint a hosszas ideig fűtetlen vagonokban való utazástól, valamint az utazásuk során a hiányos táplálkozás eredményeként lettek betegek. A szállítmány pontos létszáma nem volt megállapítható, egyesek szerint 1776-an indultak el Bécsből, a murakeresztúri határvadász őrs parancsnoka szerint pedig a jelenlegi létszám 1114 főből áll. A korai sötétség beállására való tekintettel magamnak nem állt módomban a svábokat megszámlálni. Jelentem, hogy Nagykanizsán két fő, Murakeresztúron 18 fő halt meg.

Az elhalálozottak főleg öregek és korábban is gyenge fizikumú egyének voltak.

A szerelvéynél szolgálatot adó határvadászoknak utasítást adtam, hogy minden áron meg kell gátolni, hogy a szerelvény tagjai Murakeresztúr avagy a környező községek lakosságával... hagyhatják, mert a kirendelt őrség minden kísérletüket fegyverrel fogja megghiúsítani.

A szerelvény Magyarországra való visszakerülésére vonatkozólag a következőket tudtam meg:

A szállítmány január 16-án lett a Murakeresztúron állomásozó határvadász őrs által átvéve. A szerelvény Bécsig jutott el, ahol a szerelvény jugoszláv partizánok által kísért tagjai a kitelepítetteket kiszállították a vagonokból, s azt mondták, hogy most már mindenki mehet, ahová akar, mindenki keresse fel

ausztriai rokonait. Ezek után a partizán kíséret az üres szerelvényel visszaindult. A kitelepítetteket pedig abban, hogy ki ki a saját rokonsága felkutatására induljon, az osztrák rendőrség meggátolta. Valamennyiüket egy csoportba véve várakoztatták. Egy idő után angol katonák jelentek meg s azok németül tudó tagjaitól azt a parancsot kapták, hogy mindenki írja össze az Ausztriában élő rokonainak a nevét és címét, hogy őket azokhoz szállíthassák.

Ez az akció azonban a közbe jött orosz hatóságok beleavatkozásán megbukott, s a svábokat egy másik szerelvénybe rakva visszairányították Jugoszláviába. A szerelvény 23-án érkezett Sopron előtti osztrák állomásra. Ott a szerelvény egy napig vesztegelt. Sopronon át a szerelvény f. hó 24-én lépett be Magyarországra. A szerelvény Murakeresztúrra 25-én 18h-kor érkezett.

Jelentem, hogy a szerelvény Nagykanizsáig egy kisszámú orosz kísérettel érkezett, itt azonban az oroszok nyomtalanul eltűntek.

Jelentem továbbá, hogy f. hó 24-én is érkezett egy sváb szerelvény, de jugoszláv kísérettel. Ez a szerelvény csak rövid ideig tartózkodott Murakeresztúr állomáson. Ez a szerelvény visszament Jugoszláviába. Tájékoztatóként közlöm, hogy a murakeresztúri állomásfőnök úrtól nyert értesülésem szerint az ott állomásozó határvadászok a következő szerelvényeket vették át:

F. hó 7-én egy 246 főből álló szerelvényt,

F. hó 10-én egy 669 főből álló szerelvényt,

F. hó 16-án két, összesen 2224 főből álló szerelvényt

A szerelvények átvételét minden esetben a határvadászok eszközölték. A X. Határrendőr Kapitanyság a f. hó 10-i egy, valamint a 16-i két szerelvény átvételébe csak oly mértékben kapcsolódott bele, hogy a Nagykanizsa Városi Kapitanysággal történt megállapodás alapján a Városi Kapitanyság által állandó örlegénység utazási számlájának finanszírozását vállalta.

A Nagykanizsa Városi Kapitanyság Vezetője az őrkíséret kiállítását viszont csak azért vállalta, mert a határvadászok a kíséretet csak Nagykanizsáig vállalták.

A Belügyminiszter Úrtól kapott táviratra jelentem továbbá, hogy a fent leírt intézkedések, valamint tájékozódásomul szolgáló kihallgatások után személyesen felvettem az érintkezést a jugoszláv határőrizeti szervekkel. A velük történt megbeszélésemre vonatkozólag a következőket jelentem:

Fellépésemmel, valamint az általam előadottakkal azt a benyomást igyekeztem a jugoszlávokban kelteni, hogy hatóságom már birtokában van a vonatkozó intézkedésnek, mely szerint nekik a szerelvényt vissza kell

fogadniuk. Előadásom során többször is hangoztattam, hogy a Szövetséges Ellenőrzési Bizottság már elrendelte a jugoszlávok általi átvételt. S csodálkozásomnak adtam kifejezést, amikor ők azt a választ adták, hogy még ez idáig az átvételre rendelkezést nem kaptak.

Majd miután fenti tervemmel s udvarias beszédmodorommal eredményt nem értem el, a szót keményebb hangra fogva ostromoltam őket, hogy ők jogtalanul jártak el, s jogtalan eljárásukba a jóhiszemű és mindig lovagias magyar nemzetet is belevették, s ráadásul a most már mindenki által tisztán látott jogtalanságot nem is igyekeznek jóténni.

Az élesebb beszédre a jugoszlávok magukat egyenként exkuzálták, mondván, hogy ők erről nem tehetnek, ők csak a feletteseik parancsait teljesítették. A tárgyalások során kijelentették, hogy amíg felsőbb parancsot nem kapnak, a szerelvényt át nem vehetik.

A szerelvény átvételére vonatkozólag jelentem, hogy f. hó 28-án Kossov a MÁV igazgatóság budapesti helyiségében tartózkodó és a magyarországi vasútvonalak orosz parancsnokának utasítására egy előttem ismeretlen nevű orosz százados, aki a Nagykanizsa pályaudvar parancsnokságához van beosztva, szintén tárgyalásokat akart folytatni az illetékes jugoszláv hatóságokkal. Nevezett százados Zágrábba akart utazni, hogy az ügy érdemleges elintézését nyerjen. A jugoszláv határőrök azonban az orosz századost csak Kotor-ig engedték, mondván, hogy útlevél nélkül nem mehet tovább, visszaküldték. Így nevezett dolgavégezetlenül tért vissza.

Jelentem, hogy Kotor állomáson Mihalinov Milko fhdgy.-vel, a jugoszlávok határőr parancsnokával valamint Krizsán Antal Kotor állomásfőnökével folytattam megbeszélést a szerelvény átadása ügyében. Az átadásra vonatkozólag eddig érdemleges megbeszélést nem folytattam. A fent nevezettek arról biztosítottak, hogy amint utasítást kapnak a szerelvény átvételére, bennünket azonnal értesíteni fognak.

Murakeresztúrra való visszaérkezésemkor a szolgálatban lévő őrséget újlag kioktattam, hogy a szerelvény tagjait a szerelvény közvetlen környezetét elhagyni ne hagyják, valamint a község lakosságát is tartsák távol a szerelvénytől. Egyben utasítottam a Murakeresztúron állomásozó tisztí őrszőz beosztott Sárkány Sándor ny. alhdgy. Urat, hogy minden beálló változást távbeszélő útján azonnal jelentse a kapitányságomnak. A fenti intézkedések után tértem vissza Nagykanizsára.

A fentiek tudomásul vételét és esetleges bővebb jelentéstételre, amennyiben az a továbbiakban szükségessé válna, további parancsot, illetve a szállítmány átadására sürgős, esetleg újbóli diplomáciai intézkedést kérek.”

Környefalvi százados februárban az alábbi táviratokat küldte a Belügyminisztérium Rendőri Osztályára:

1. „Tisztelettel jelentem, hogy a svábokat szállító szerelvénynél utolsó jelentésem óta sem történt semmiféle intézkedés. Újabb halálozás nem fordult elő. A járási főjegyző kiutalása folytán 20 métermázsa kenyérgabonához jutottam, amit a közeli malomban felőröltettek, és kenyérnek sütötték meg. Így a szerelvény utasai kb. napi 20 dkg kenyérhez jutnak. A szerelvény fűtését a közeli erdőből kitermelt fával oldottam meg. Nagykanizsa, 1946. február 07. 23:00 óra.”

2. „Tisztelettel jelentem, hogy a svábokat szállító szerelvényvel utolsó jelentésem óta semmiféle intézkedés nem történt. A halálozások száma ma 12 óráig 72 főre emelkedett. Az élelmezést biztosítani nem tudom, mert a lakosság a gyűjtéshez nem járul hozzá. A szerelvények jugoszláv területre való továbbítását megkíséreltem, de az nem sikerült. Amíg a jugoszláv határ biztosító szervek erre vonatkozólag felsőbb parancsot nem kapnak a szerelvényt nem veszik át. Nagykanizsa, 1946. február 09. 8:45 óra”

3. „Tisztelettel jelentem, hogy a Murakeresztúron veszteglő szerelvény sváb utasainak úgy élelmezési, mint egészségügyi helyzete tarthatatlanná vált. A halottak száma 76 főre emelkedett. Azonnal sürgős intézkedést kérek, mert a további felelősséget vállalni nem tudom. Nagykanizsa, 1946. február 09. 19:30 óra”

4. „Tisztelettel jelentem, hogy a svábokat szállító és a Murakeresztúron veszteglő szerelvényt a jugoszláv hatóságok átvették f. hó 10-én 17 óra 30 perckor hagyta el az ország területét Nagykanizsa, 1946. február 12. 9:00 óra.”

Környefalvi százados 1946. február 16.-i a Belügyminisztérium Határrendészeti Ügyosztályára címzett jelentéséből az is megállapítható, hogy a szerelvény átvétele jugoszláv partizán, illetve orosz tisztek által történt. Továbbá, hogy a szerelvényhez tartozó 33 fő, akik a Murakeresztúron állomásozó határvadászok őrizete ellenére, élelem beszerzés végett a környező falvakba szöktek, február 12-én 17 óra 20 perckor lettek átvéve a határvadászok által a határon.

Fenti adatok a Magyar Országos Levéltár által a XIX-B-1-L- 679-1946. szám alatt a 37. dobozban őrzött iratokban található. Amíg a hatóságok a fent idézett jelentések részletezése szerint próbálták megoldani a kialakult helyzetet

a biológia törvényei a kitoloncoltak körében könyörtelenül ki tudták fejteni hatásukat. A gyakorlatban jelentkező élelmezési nehézségeket ott és akkor nem lehetett megoldani, mivel a környéken nem voltak élelmiszer tartalékok. A hatóságok problémája tehát napról napra „csekélyebb” lett. Nem zárható ki, hogy a jugoszlávok célja pontosan az volt, hogy minél kevesebb nemkívánatos polgárát kelljen visszafogadnia. Murakeresztúron az állomás épületétől néhány száz méterre közvetlenül a határfolyó hídja és az V. számú vasúti őrtorony közötti nyílt pályán további közel három hetet töltöttek télvíz idején minden ellátás nélkül. Pontosabban a falubeliek igyekeztek élelmiszerekkel segíteni a szerencsétleneket. Nem csoda, hogy 77-en haltak meg közülük csak Murakeresztúron, köztük egy 1946.01.24-én a vonaton született pár napos csecsemő is, akit Paula Senekowitschnak hívtak. Gadányi György murakeresztúri lakos vasutasként teljesített szolgálatot az V. számú őrtoronyban. Felesége élelmet vitt neki. A bezárt marhavagonokból kétségbeesett emberek élelemért könyörögtek. Ekkor Gadányiné egy darab kenyeret akart beadni a vagonba.

Közben az egyik kitoloncoltnak, mint később kiderült Kern Róbertnak sikerült kiszabadulnia a marhavagonból és azonnal ívó víz után indult. A katona ekkor lőtte át (figyelmeztető lövés gyanánt) az akkor 29 éves Gadányiné lábfejét és sebesítette meg haslövéllel Kern Róbert földművest.

Murakeresztúron a határszolgálatot 1946 januárjában a honvédséghez tartozó 10/5 sz. hpo. (határportyázó) őrsparancsnokságon szolgáló 3 útellenőrző, 2 portyázó és 1 vonatellenőrző határvadász járőr látta el. A határon szolgált körülbelül 30 orosz katona is. A levéltári vizsgálódásaim során találtam olyan magyar rendőri jelentéseket is melyek szerint a közbiztonságra a legnagyobb veszélyt a gyakran ittás orosz katonák jelentik.

Mégis az látszik a legvalószínűbbnek, hogy a szóban forgó lövéseket magyar katona adta le. A helyi lakosság körében nem igazán lehetett volna titokban tartani, ha az oroszok lőttek volna. Igaz a falubeliek arról sem tudnak, hogy a lövöldözés kivizsgálásakor Gadányinét, vagy bármely más szemtanút meghallgatták volna. A Hadtörténeti levéltárban van utalás a fegyverhasználatra és az ügy kivizsgálására a január 28-i jelentésben, de részleteket nem találtam. A töredékutalásokból magyar katonára lehet következtetni.

Érdekes, hogy Környefalvi százados január 29-i fentebb szó szerint idézett a belügyminiszternek tett jelentésében konkrétan nem említi a

fegyverhasználatot, de nyomatékosan fejtegeti, hogy hogyan oktatta ki az őrszemélyzetet a fegyverhasználatra.

A visszaemlékezők elmondása szerint a lövöldözést követően, elsősorban az ellátási gondok miatt a lezárt marhavagonokat kinyitották, és így aki mozogni tudott az bemehetett a faluba, sőt a szomszéd falvakba is ételmet kéregetni.

Gadányinét kézi hajtású vasúti járművel ún. „vasúti hajtánnyal” vitték a kanizsai kórházba. Feltehetően Kern Róbert is csak így tudott a kórházba jutni, akinek további sorsa ismeretlen. Annyi biztos, hogy Kern neve nem szerepel a nagykanizsai 01-02. havi halotti anyakönyvek között. Ellenben Tiller Magdolnái igen.

A zalaegerszegi levéltárban a jegyzői iratok között 78 kitoloncolt személy saját kézzel írott személyes adata (név, születési hely, idő, vallása, lakhelye) szerepel német nyelven. Nincs köztük sem Tiller Magdolna, sem Kern Róbert. A murakeresztúri körjegyző 4 lapon teszi meg a halottkémi jelentést 4 különböző időpontban (1946.01.30., 02.04., 02.07 és 02.11-én) 49 halott személy felsorolásával. A murakeresztúri halotti anyakönyvek 75 személyt említenek.

Ugyancsak a zalaegerszegi levéltár iratai között találtam azt a Letenyi Járási Rendőr kapitánysági jelentést, mely a Nagykanizsai Rendőrségnek adja át 1946. május 24-én illetve 29-én a jugoszláv hatóságok által kitoloncolt 82 éves Csapó Jánost (anyja neve: Kozmics Anna) és a 36 éves Bevojník Mihálynét született: (a rendőr gépelése szerint) Schneiber, (míg kézírása szerint): Schábel Paulát (anyja neve: Kranixfeld Teréz) magyar állampolgárokat. Ugyancsak május hónapban adják át a letenyi rendőrök a kanizsaiaknak a 32 éves Probst Máriát és az 56 éves édesanyját Probst Erzsébetet (született: Mihalics Máriát), akik osztrák állampolgárok és már januárban ki lettek utasítva Jugoszláviából azóta Semjénházán tartózkodtak.

Nagyon valószínűnek látszik, hogy Probst Erzsébet és Mária is a murakeresztúri vonattal érkeztek. Mint ahogy a 34 éves Senekowitsch Leopoldina is, akinek apját Senekowitsch Jánosnak, anyját Meilenic Rózának hívták. Leopoldina nem volt férjnél, egy Graben nevű településen lakott és terhes volt. 1946. február 17-én a nagykanizsai kórházban szülte meg kislányát Senekowitsch Matildot, aki ma is Nagykanizsán él. Apjának sikerült Németországban letelepednie. Anyja, Leopoldina azonban fertőzésben Nagykanizsán 1946. április 22-én meghalt. Matildot egy kanizsai házaspár örökre fogadta és más néven, saját gyermekükként nevelték fel. Csak 18 éves

korában tudta meg születésének körülményeit. A murakeresztúri vonatról azonban mind a mai napig csak nagyon keveset tud. Unokatestvérei Grazban élnek.

1946. február 11-én 15 órakor volt az utolsó temetés Murakeresztúron. Ekkor már csak két személyt az 1860-as születésű Rozália Dizetz-t, aki St. Anna am Kirchenbar-i lakos volt és az 1881-ben született egykori Plipitz-i lakost Josef Golmannt temették. Temetésük úgy történt, mint a többieké. A falu sírásója tehenes fogatával a vasútról a temetőbe szállította a holttesteket Ott használható ruhadarabjaikat levette róluk, ugyanis ezek a holmik szolgálták a sírásó fizetségéül. Majd koporsó nélkül a korábban kibővített közös sírba helyezte őket. Az elföldelés alatt a pap és néhány helyi öregasszony romai katolikus hagyomány szerint imádkozott.

Maradtak azonban még néhányan (becslésem szerint 1000-en) akiknek nem Murakeresztúr volt a végállomás. A „halálvonat” ugyanis körülbelül 16 nap murakeresztúri veszteglés után továbbindult, vissza Jugoszláviába. Csak találgatni tudom, hogy mi történhetett azzal a 662 fővel, akik számára a Bécsből útnak indított 1776 fő és a Murakeresztúrra megérkezett 1114 fő közötti különbözetből következtek. Talán mégis sikerült nekik osztrák területen maradni, esetleg magyar területen megszökni, vagy talán az oroszok vitték el őket „málenkij robotra”?! És hányan haltak meg közülük útközben?!...Vagy talán őket szállították vissza jugoszláv kísérettel január 24-én?!

A Jugoszláviába visszaküldötteknek egy kisebb része sikeresen bebocsátást nyert február 14-én Ausztriába. A többség azonban további 8 napot a Maribor mellett található Gams papneveldejében raboskodott. Ekkor az angolok a gamsi csoport egy kisebb részét beengedték Ausztriába, míg a visszamaradt részt elnyelték Tito koncentrációs táborai.

Ha mégis túlélte volna közülük valaki az 1946-47-es éveket, az mindent elkövetett, hogy elköltözhessen Jugoszláviából. Azt hiszem ezek az emberek voltak az utolsó „mohikánok” az Abstaller medencében, akiknek az elüldözésével egy népcsoport – az alsó stájerek – 800 éves jelenléte szűnt meg.

Ma az EU-s tagállam Szlovénia, példamutató nemzetiségi politikával minden kisebbségi jogot biztosít a még Lendva környékén élő magyaroknak és a Gorica környékén élő olaszoknak.

A németek ugyanezen jogait azonban már nincs kiknek biztosítani. A II. Jugoszlávia „eredeti tökefelhalmozása” – Tito nagyobb dicsőségére – többek között az alsó stájerek teljes kirablásával és elüldözésével kezdődött.

Néhai Radnai Árpád doktor a murakeresztúri állatorvos kezdeményezte még 1977-ben a radkersburgiakkal a kapcsolatfelvételt, melynek eredményeként készült el a murakeresztúri temetőben az elhunytaknak emléket állító síremlék. Azóta is minden év október 26-án Autóbuszok érkeznek Szlovéniából és Ausztriából néhány túlélővel és sok érdeklődővel, hogy a murakeresztúriakkal közösen fejtesen hajtsanak az igaztalanul halálra üldözöttek emléke előtt.

Ezt teszem én is jelen írásommal, de célokom az is, hogy azokért is megköndítsam a képzeletbeli harangot, akik ismeretlen helyen ismeretlen körülmények között váltak az AVNOJ törvények áldozataivá.

Köszönöm a lehetőséget!

Az Egyesület kiadásában megjelent könyvek:

1. **Riszt András: Nagyárpád község családkönyve 1723-1945**
2. **Ament Andor: E L E K benépesítése a törökvész után (1724-1800)**
3. **Amrein Ferenc - Amrein Ilona - Auth Szilvia: A Baranya megyei katolikus települések Mecseknádasd és Óbánya családkönyve 1721-2007 - elfogyott!**

	<u>Áruk tagoknak</u>	<u>egyesületen kívülieknek</u>	<u>külföldre</u>
1.	3.000, - Ft	3.500, - Ft	25 €
2.	1.500, - Ft	2.000, - Ft	10 €
3.	4.500, - Ft	5.500, - Ft	30 €

+ postaköltség

A könyvek megvételével az AKuFF könyvkiadási tevékenységét támogatja!

Riszt András: Tanuljunk egymástól

Gondolom, szép számmal vagyunk már, akik a családkutatás nehézségein túljutva szülőfalujuk múltjának feltárásával és egy-egy könyv megjelentetésével foglalkoznak. Ilyenkor ezer és egy kérdés merül fel bennünk, mint például, mi legyen a könyv és a fejezetek címe, mi kerüljön a szövegrészbe és mi a mellékletekbe, le kell-e szűkíteni az írásunkat a pusztá tényekre vagy részese lehet a saját véleményünknek is, nem lesz-e unalmas, szabad-e pihentetésül 1-2 epizód eseménnyel színesíteni, stb.

Én ebben a folyamatban kb. 80%-nál tartok. Részben a helyesírási szabályok betartása, másrészt az esetlegesen előforduló elvi hibák kijavítása végett kértem egy jó barátomat, nézze át az írásomat és barátságunk ellenére, korrekt módon írja le véleményét.

A „lektori” vélemény nagyon sok segítséget adott, amit minden további nélkül fel is használtam. Viszont függőben hagytam néhány olyan kérdést, amelynek megoldása többféle is lehet. Ezeket az alábbiakban közreadom azzal a kéréssel, hogy minél többen fejtsék ki véleményüket az Egyesület lapjában, a Hírmondóban vagy rövid úton küldjék el címemre. A továbbiakban magamat I-vel (író), barátomat L-el (lektor) jelölöm.

Lássuk az elsőt, majd a folytatást.

1. L. Általános javaslatok

A tartalomjegyzékben az alcímek nem szükségesek, mert a részletezésnél kibontásra kerülnek. (Ott a helyük). A fő- és alcímeket nem szükséges csak nagybetűvel kiemelni. Elég a vastagított forma. Érthetőbbé válik a szöveg, ha a rövidítések többsége, kivéve az okiratok másolatait, szövegesen kiírva olvashatók.

I. Az alcímek meghagyását javasolja, mert a tartalomjegyzéket a könyv terjesztésénél kívánja felhasználni, másrészt a könyv használója gyorsan megtalálja a keresett témát.

2. I. A könyv tervezett címe: EGY BARANYAI FALU ÁRPÁD/NAGYÁRPÁD TÖRTÉNETE

L. Meggondolásra ajánlom a Pécs-Nagyárpád falu múltja és történetének dokumentum gyűjteménye szöveget. Indok, hogy így a történet a mai viszonyokból indul ki és kifejezi a sok eredeti okirat beépítését. A történetiség

pedig a tartalomban kerül kifejtésre.

I. A múltat (erről szól a könyv) akarja kiemelni. Árpád név Győrffy szerint onnan ered, hogy itt volt a fejedelem téli szállása. Az 1000 éves név 1904-ben változott Nagyárpád címre.

3. Tartalomjegyzék.

I. I. Árpád község leletmaradványai és története.

L.I. Pécs-Nagyárpád története a honfoglalásig (alcímek nélkül)

I. II. A honfoglalástól (kb.895-907) a török hódoltság végéig (alcímek nélkül).

L.II.A honfoglalás és hódoltság időszaka (alcímek nélkül).

I. III.A török uralom végétől a Szovjet „ideiglenes” megszállás kezdetéig (1686-1950)

L. III.A török uralom végétől 1950-ig rövid és tömör.

4. I. Szükségesnek tartja az Árpád falunév megőrzését. Más fórum hiányában ennek a véleménynek ebben a könyvben is teret szentel. Vagyis hibának tekinti – ezer éves múltja után – azaz 1904-ben végzett átkeresztelést Nagyárpád névre. Szerinte a tiszteletet érdemlő Árpád név nem azonos Nagyárpád névvel, amelyből több száz is lehet az országban. A város újabb tévedése 1955-re datálódik. Ekkor Árpád/Nagyárpád falut közigazgatásilag Pécs városhoz csatolták méghozzá Pécs-Nagyárpád elnevezéssel. S végül 2000-ben felépítettek 5-6 többszintes lakóépületet a köztemető mellett, Nagyárpádtól 1 km-re Árpádváros gyűjtőnévvel, amíg a régi falut Pécs-Nagyárpád-városrész névvel törzskönyveztek.

L. Árpád-város? Indokolt a felvetés? Talán éppen ez által jelenik meg az Árpád vezér és egyben az Árpád falu iránti tisztelet.

5. I. A falu földrajzi helyét többféleképpen lehet meghatározni, aszerint kinek mi a foglalkozása.

A tengerjáró hajókapitány: - a föld É-i féltekének 46 02,8 szélességi – és a 18 16,0 hosszúsági kör metszéspontjában fekszik.

K.u.K felderítő hadnagy: -a bécsi 1883-as katonai térkép szerint ZONE 21. COL. XVIII. Pécstől DK-re 6850, míg Pécs-Mohácsi vasútvonaltól Ny-ra 1000 lépésnyire fekszik Árpád.

Végül egy városházi főtanácsos, Helységnévtárral a kezében? – Baranya vármegye Pécsi Járás, Pécstől 5 km. távolságra.

Végeredményben mind a három válasz helyes, csupán felhasználásuk (rendeltetésük) szerint más-más fogalmakat alkalmaznak.

L. A szöveget egyszerűsíteni és tömöríteni javaslom. (Hosszúság, szélesség, Pécstől való távolsága, stb.) Az egész rész túl bonyolult és magyarázó. Egyszerűbbé és világosabbá tehető, felsorolva a szomszédos falvakat.

6. I. Készült egy hétoldalas táblázat a község tisztség viselőiről 1727-1944-ig. (Ritka gyűjtemény) Ezen belül 1752-ig a bíró egy személyben, 1788-ig az esküdtekkel kiegészült előljáróság, majd a választott (5 fő) és a virilis delegálta képviselőkkel együtt 15 személyes képviselőtestület (közgyűlés) látta el a község ügyeit, amihez a körjegyző is csatlakozott.

L. A cím jó, de az egész fejezetet javaslom szűkíteni a legfontosabb tisztségviselőkre, (Körjegyző, segédjegyző, bíró) így ez nagyon sok és túl részletező.

I: A felvetés jogos, de ki maradjon ki? Ugyanis egy idő után a második sorból lettek a bírák. Együtt közügyek évei.

7. Előzőhöz hasonló vélemény különbségek voltak I. és L. között az 1902 és 1920-as tanévben beiskolázott, első osztályos tanulókról.

8. I. Az árpádi tanítók bemutatása (1787-1949) közben olyan adatsorra bukkant, amelyből a folytonosságot követve egy egész dinasztia állt össze. Lényegében I. ezt a ritka eseményt kívánja könyvében megörökíteni az alábbi alcímben:

Egy pedagógus dinasztia Baranyában Jakabfalva - Árpád –Ibafa.

A vége már eléri Pécset, Szegedet és Budapestet, s a követők száma 15 fő.

L. Érdekes a mondanivaló, de én nem tenném a könyv részévé. Talán más módon is hasznosítható.

(I. valóban a Hírmondó már lehozta)

9. I. Öt egymást követő tanító javadalmairól egy oldalas táblázat készült. Ennek érdekessége, hogy a tanítók díjazása évtizedeken át nem, vagy csak kis mértékben változott.

L. Kérdés, kell ennyi részletezés a tanítókról.

10. I. Névjegyzék készült azokról a helybeli tanulókról, akik a közép- vagy felsőbb intézményekben folytatták tanulmányaikat. A névjegyzék végén: A

Névjegyzék élő tagjai kérik Pécs Város Önkormányzatát, hogy a hálás árpádi lakosság közreműködésével az iskola falára helyezzen el egy márványtáblát az egykori tanítók, ill. néptanítók nevével 1810 – 1958.

L. Ez az összeállítás is inkább a mellékletbe való. A márványtábla iránti kérelem hivatalos útra terelhető. A könyvben nem indokolt a felvezetése.

11. I. Pihentetés végett a templomépítés egyik mellék eseménye. Címe: Egy kisfiú és a meszesgödör. Rövid tartalma. A fiúcska 7 éves, elsősztályos, vasárnap van, az épülő templom körül ögyeleg, amikor meglátja a frissen oltott meszesgödört. Az oltott mész csillogó fénye magához láncolja a fiút. Léptei nyoma a csizma szárához hasonlít. A patak túloldaláról rászól a tanító, futás hazáig. Másnap apjával kettesben mennek az iskolába, ahol kiengesztelődik.

L. Ez a fejezet szépen formált emlékirat. Én kihagynám.

12. I. Az írás indítéka azonos az előbbivel. Címe: Matyi bácsi, a díszfogatos.

Rövid tartalma: Matyi bácsi szerette a könnyűvérű lovakat: A zab volt a főeledelük, csillogot is a szőrük. A napi többszöri kefézés csak ráadásul szolgált. Amikor a püspök úr elrendelte, hogy a hittant felszentelt papok tanítsák, Pécs és Nagyárpád között fuvarszközre volt szükség. Ezt a feladatot Matyi bácsi elvállalta, vett egy hintót, új lószerszámot és gondosan készült a szerdai napra. Amerre járt mindig volt nézője. Matyi bácsi boldogan ült a lóhajtó bakra, ahol úgy feszített, mintha karót nyelt volna.

L. Ezzel a résszel sem tudok mit kezdeni. Nem ebbe a könyvbe való. Az ilyen és ehhez hasonló történeteket külön kötetbe kéne foglalni.

Van tehát kétfajta elképzelés, amely ütközik egymással. Amennyiben L. véleményét követjük, a falu története valóban dokumentum gyűjteménnyé válik. Viszont, ha I. véleményét megerősítjük, akkor írásunk egységességi elve halványul. Előbbit inkább tudományos célú feldolgozásnak minősíthetjük, míg az utóbbi az ifjúság és nyugdíjas korúaknál olvasottabbá válik.

Kérem tehát a döntést elősegítő véleményüket.

Riszt András

7624 Pécs, Szigeti u. 136.

Lévay Béla: Baranyai sváb mesterember őseim

Apai ágon baranyai sváb ősöktől származom. Felmenőim kutatása közben sajnos nem mindig, de mégis elég sokszor találtam adatot arra is, hogy mivel foglalkoztak, milyen mesterséget űztek. Magam is meglepődtem, hogy milyen változatos ez a kép, amikor az adatokat csokorba szedtem.

Dédapámtól kezdődően 16 felmenőm foglalkozását sikerült kiderítenem, akik összesen 13 féle különböző mesterséget űztek. Ha gondolatban egy időben és egy helyen élő nagy családi közösségbe képelem őket, szinte minden szükségletük kielégítéséhez vagy problémájuk megoldásához a rokonságon belül megtalálták volna a szükséges szakértő mesterembert.

Egyenesági apai felmenőim a Reder nevet viselték. Az 1785/86. évi baranyai malomösszeírás [1] 4 Reder nevű vízimolnárt is említ. Ezek között volt, aki már 20 éve itt élt. Egyikük Erzbachból (Frankföld) származott. Egyelőre azonban ezek egyikéig sem sikerült visszavezetni Reder felmenőimet.

A legrégebbi, azonosított Reder ősöm, a dédapám nagyapja, **Johan REDER** (*?, ~1795.; †Herend, 1826.01.04.; ∞?, Catharina Kesdorf) szintén **molnár** volt. Baranya vármegye 1815. évi malomösszeírásában [2] Herenden (ma Kisherend) ő az egyetlen molnár, aki egy egykerekű, 3. osztályú vízimalom tulajdonosa, amelyhez még 7 hold föld és 2/4 kaszás rét tartozott. Korai halála után a malom nem maradt a család tulajdonában. Az 1828. évi malomösszeírásban [3] már Joannes Rédenpacher a tulajdonosa. Meglátogattam a helységet, de ma már víz is alig csordogál a kis patakban. A valamikori malom létezéséről tanúskodnak azok a malomkövek, amelyeket egy patakparti szép ház kertjében láttam.

Johan Reder fia, **REDER György** (*Herend, 1824., †Nagypall, 1851.06.29.; ∞Kátoly, 1844.02.13., Weidhoffer Éva, *Pécsvárad, 1825.09.20.) folytatta apja foglalkozását. Házassági anyakönyve szerint "kátoli nőtelen **molnár**", tehát már nem volt malomtulajdonos. Első gyermeke még Kátolyban született, de később Nagypallra költözött, ahol igen fiatalon, 27 évesen "vízkórban" (szívbjaj) elhunyt. Itt született harmadik és egyetlen életben maradt gyermekeként a dédapám **RÉDER Károly** (*Nagypall, 1849.06.27., †Pécs, 1908.04.01.; ∞Pécs, 1877.10.24., Kummer Anna, *Pécs, 1859.04.25.). Ő nem folytatta apja mesterségét, **szabó mester** lett belőle. Neve szerepel Magyarország iparosainak és kereskedőinek 1891. évi névjegyzékében [4] a férfi szabók között.

Reder György feleségének az apja, **ifjabb WEIDHOFFER Károly** (*Pécsvárad, 1790.10.01.; †?; ∞Pécs, 1819.10.12., Pritzelmajer Magdolna, *Pécsvárad, 1800.04.12.) dédapámhoz hasonlóan szintén **szabó mester (sartor)** volt. Apja, az **idősebb WEIDHOFFER Károly** (*Pécsvárad, 1753.03.12.; †Pécsvárad, 1800.01.07.; ∞Pécsvárad, 1782.05.07., Höffner Julianna, *?, ~1757.) pedig **cipész mester (sutor)** volt.

Ifjabb Weidhoffer Károly feleségének az apja **PRITZELMAJER József** (*Pécs, 1768.02.12.; †Pécsvárad, 1814.03.20.; ∞Pécs, 1799.05.27., Pauer Klára, *Pécs, 1781.05.21.) **serfőző (braxator)** volt.

Pritzelmajer József feleségének az apja **PAUER József** (*?, ~1747.; †Pécs, 1797.09.28.) **gyertyaöntő (ceroplasta)** volt. Az anyakönyvekben szereplő „ceroplasta” megnevezés pontos magyar értelmezése nem volt egyszerű. A latin szó szótári alapjelentése **viaszsobrász**. De mit is csinált egy viaszsobrász? A hasonló olasz szó értelmezésére azt találtam, hogy „*művész, aki viaszsobrokat készít*”. De mi célból? Erre egy magyar honlap [5] adott választ, ahol az olvasható, hogy a „bábsütő, *bábos, mézeskalácsos* (lat. *ceroplasta*, ném. *Lebzelter*): délnémet eredetű, a péktől elkülönült, Magyarországon a 15. század során meghonosodott **kézműves mesterség**. ... gyakran közös **céh**ben dolgoztak viaszgyertyákat és búcsúk fogadalmi viasztárgyacskaikat (*offerák*) előállító mesterekkel (*viaszöntő*)”. Pauer József foglalkozását gyertyaöntő megnevezéssel a „Pécs-belváros telkei és házai” című adatgyűjteményben [6] találtam meg.

Dédanyám, Kummer Anna édesapja **KUMMER András** (*Pécs, 1826.05.22.; †Pécs, 1895.09.13.; ∞Pécs, 1849.06.11., Schunk Katalin, *Némettűrög [ma Pécs/Rácváros], 1820.03.05.) **bádogos mester (laminarius)** volt. Felesége Poganovics Ignác mézesbábos mester özvegye volt.

Kummer András apja, **idősebb KUMMER András** (*Pécs, 1799.08.25.; †Pécs, 1831.07.20.; ∞Pécs, 1820.05.09., Kaltwasser Katalin, *Pécs, 1793.11.10.) **foglalkozására nincs adat**.

Idősebb Kummer András apja, a bevándorló **KUMMER Antal** (*Freiburg/Saxonia, ~1766.; †Pécs, 1831.02.26.; ∞Pécs, 1791.01.18., Krommer Katalin, *Pécs, 1767.12.21.) **kocsmáros (caupo)** majd később **kolbászkészítő (farciminarius)** volt. A farcimen szó latin/olasz jelentése kolbász. Működésének tűzveszélyessége miatt 1812-ben a szomszédai panaszt tettek ellene [7].

Idősebb Kummer András feleségének az apja, a bevándorló **KALTWASSER Márton** (*Ustheim [?Ostheim]/Virtzeburgensi Principatus,

~1764.; †Pécs, 1831.05.11.; ∞Pécs, 1789.05.07., Frank Teréz, *Pécs, 1770.05.23.) **pék (pistor)** volt.

Kaltwasser Márton feleségének az apja, **FRANK Mihály** (*Pécs, 1722.11.14.; †Pécs, 1787.06.08.; ∞Pécs, 1748.08.25., Soletner Marianna, *?, ~1727.) **nyerges mester (ephippiarius)** volt.

Frank Mihály házassági anyakönyve szerint feleségének az apja, **SOLETNER Miklós** (*?) **kovácmester (faber ferrarius)** volt.

Kummer Antal feleségének az apja, a bevándorló **KROMMER János** (*Augusta Vindelicorum = Augsburg, ~1743.; †Pécs, 1783.01.19.; ∞Pécs, 1765.09.01., Locinger Teréz, *Pécs, ~1731.) **kőműves mester (magister murariorum)** volt. Feleségének az apja **LOCINGER János** (*?, ~1709.; †Pécs, 1757.04.29.) **kádár (victoris)** volt.

Ifjabb Kummer András feleségének az apja, **SCHUNK János** (*Lovászhetyén, 1794.02.09.; †Némettűrög, 1838.04.22.; ∞Némettűrög, 1819.01.12., Gusman Katalin, *Némettűrög, 1800.03.21.) **molnár (molitor)** volt. Az 1828. évi malomösszeírás [2] szerint házatlan zsellér, iparos, aki a malmot bérlí. Korán megözvegyült felesége Schneckemberger Bálint molnárral kötött újabb házasságot, akinek az 1842/44. évi malomösszeírások szerint [8] 2 malma is volt Némettűrögön. A már korábban elhunyt Schunk János malma is szerepel ebben az összeírásban, nyilván az özvegye jogán, aki azt megörökölte.

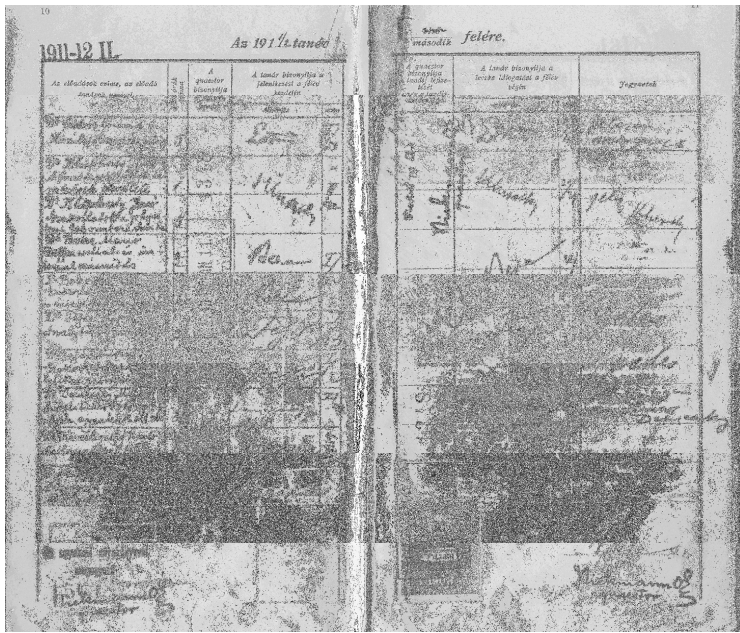
Schunk János apja, **SCHUNK Benedek** (*Lovászhetyén, 1755.02.09.; †Lovászhetyén, 1813.01.12.; ∞Lovászhetyén, 1782.02.11., Hochrein Gertrud, *?) és nagyapja **SCHUNK Márton** (*Lovászhetyén, ?; †?; ∞Véménd, 1752.10.17., Schmid Anna Mária, *Martonfa, 1731.03.30.) **foglalkozásáról nincs adat.**

Schunk János feleségének az apja, **GUSMAN Mátyás** (*?, ~1768.; †Némettűrög, 1806.01.15.; ∞Pécsvárad, 1792.01.30., Ruppert Teréz, *Pécsvárad, 1771.04.13.) szintén **molnár** volt. Valószínűleg nem volt malomtulajdonos, mert neve nem szerepel a baranyai malomösszeírásokban. Gyermekai születési helye alapján nyomon követhető, hogy melyik helységeiben dolgozott. Az első gyerek Pécsváradon született, további kettő Hirden, majd még 5 született Némettűrögön. Szomorú tény, hogy 1805-ben 4 hónapon belül 4 gyermek halt meg a 8 közül, akiket fél évvel később 38 éves apjuk is követett.

Végére hagytam a nagyapámat **vitéz LÉVAY (RÉDER) Bélát** (*Pécs, 1884.02.27.; †Budapest, 1931.01.23.; ∞Vágsellye, 1912.02.10., Czeller Malvin, *Vágsellye, 1890.10.25.), akivel megszűnt a kétkezi munkás

mesterember őseim sora. Ő lett az első, szellemi munkát végző, tanult tagja a családnak. Tanár lett belőle. Az I. világháborúban megsebesült, számos rangos kitüntetést kapott. 47 évesen, honvéd alezredesi rendfokozattal a "Bocskai István reáliskolai nevelőintézet igazgató-tanára"-ként halt meg. Tanári tanulmányai közben 1911-ben, egyetemi „Leczkeigalozvány”-ának bejegyzése szerint „Réder Béla cs. és kir. budapesti gyalogsági hadapródiiskolai tanárjelöltnek megengedettett, hogy a kir. magyar tudomány-egyetemre, mint rendkívüli hallgató beiratkozhassek”. Ott akkoriban olyan neves professzorok tanították, mint az egyetem későbbi névadója, Dr. Eötvös Loránd báró, aki a „Kísérleti természettan” (ma fizika) tárgy előadójaként „jelesen colloqualt” bejegyzéssel ismerte el nagyapám jó felkészültségét. Jeles osztályzatokat jegyzett be az „Analytikai geometria” tárgyból a hírneves matematika professzor, az akkor még fiatal Dr. Fejér Lipót is, a „Substitutiók és az algebrai egyenletek általános elmélete” című tárgyból pedig Dr. Demeczky Mihálytól a jeles osztályzat mellé még az „igen szorgalmas” bejegyzést is megkapta. Az idős Fejér Lipót professzorral, 1957-ben megkezdett egyetemi tanulmányaim során még én is találkoztam, bár engem nem tanított. Kár, hogy akkor még nem tudtam, hogy valamikor nagyapám is az ő tanítványa volt.

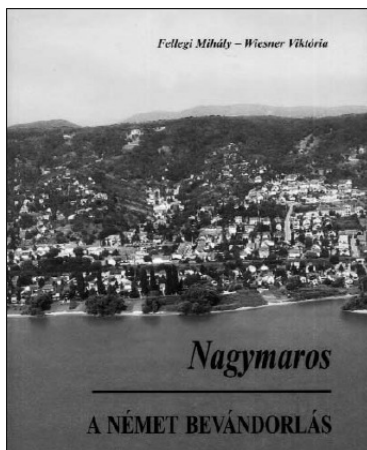
A cs. és kir. gyalogsági hadapródiiskola részéről 1911. szeptember 21-én
Kell. "Igalozvány" szerint a cs. és kir.
hadügyminisztérium 1911. augusztus
16-ától Kell. Abl. 6/1343 számú ren-
delési folyón. Réder Béla cs. és kir.
budapesti gyalogsági hadapródiiskolai
tanárjelöltnek megengedtetett, hogy a
kir. magyar tudomány-egyetemre mint
rendkívüli hallgató beiratkozhassek.
Budapestben 1911. évi szept. 29-én
Hidvarányi István
seg. quæstor.

Irodalom

- [1] Móró Mária Anna: Baranya vármegye malmai 1785/86-ban, in "Baranyai helytörténetírás 1985-1986" (szerk.: Szita László), A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve, Pécs, 1986
- [2] Móró Mária Anna: Baranya vármegye 1815. és 1842/44. évi malomösszeírásai, I. rész, in "Baranyai helytörténetírás 1981" (szerk.: Szita László), A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve, Pécs, 1982
- [3] Móró Mária Anna: Az 1828. évi országos összeírás malomtörténeti adatai Baranyában, in "Baranyai helytörténetírás 1980" (szerk.: Szita László), A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve, Pécs, 1981
- [4] Magyarország iparosainak és kereskedőinek cím- és lakjegyzéke (szerk.: Jekelfalussy József), Budapest, Pesti Könyvnyomda Részvény-Társaság, 1892. (<http://www.radixindex.com/indexhu.htm>)
- [5] <http://lexikon.katolikus.hu/LINKEK/LINKBBBB/01BAAL.HTML>
- [6] Madas József: Pécs-belváros telkei és házai, Adatgyűjtemény, Pécs, 1978, 368. old.
- [7] Madas József: Pécs-belváros telkei és házai, Adatgyűjtemény, Pécs, 1978, 470. old.
- [8] Móró Mária Anna: Baranya vármegye 1815. és 1842/44. évi malomösszeírásai, II. rész, in "Baranyai helytörténetírás 1982" (szerk.: Szita László), A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve, Pécs, 1983

Szilágyi Erzsébet: Könyvismertető – Nagymaros A német bevándorlás

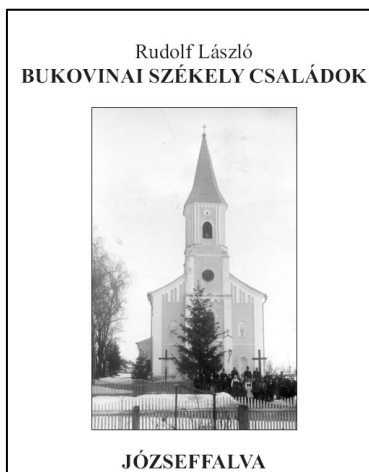
Új, eddig nem látott alapossággal megkutatott, Nagymaros múltját feldolgozó könyv jelent meg az elmúlt hónapban **Fellegi Mihály**, és **Wiesner Viktória** tollából A német bevándorlás címmel. A lokálpatrióta nagymarosi születésű Fellegi Mihály saját családjának kutatása közben gyűjtött, Marosra és környékére vonatkozó anyagokat jelentette meg egy kötetben. Kutatásai kiterjedtek Bécestől Bajorországon keresztül Hessenig. Egyik legfontosabb állítása, hogy a marosiak nem Mainzából, hanem a bajorhesseni határvidékről, *Kahlgrund és környékének* településeiből érkeztek, ami a mainzi

választófejedelemséghez tartozott a Német-Római Császárságon belül. Innen ered a mainzi tudat. A kötet felét 97 marosi család leszármazási táblája teszi ki az ide településtől a XIX. század végéig, akikről még a legidősebb korosztálynak személyes emlékei vannak. Érdekessége még a kötetnek, hogy a szomszéd sváb települések nagymarosi kapcsolatai, elszármazások is megjelennek a könyvben, valamint az ideutazás és letelepedés nehézségei, az itt gyökeret verni nem tudók visszatelepülései, életmód, étkezési szokások, mezőgazdasági technikák, foglalkozások, adózási rend és még számos olyan dolog, mely érdekel minden olyan embert, aki szeretné ismerni őseit s azt a települést, ahol él. Ezért ajánlom a kötetet minden marosi születésűnek és minden ide költözöttnek, aki érzelmileg is kötődik ehhez a településhez, s nemcsak lakhelynek tekinti azt.

(Megjelent: Nagymaros c. újság 2008. augusztusi számában)

A könyv megvásárolható Fellegi Mihály tagunknál (flamich.m@dunaweb.hu)
2.000 Ft-os áron.

Rudolf László: Bukovinai székely családok 1.

A császártöltési találkozón pár perces hozzászólási lehetőséget kértem, hogy bemutassam a nyáron megjelent „Bukovinai székely családok” sorozat első kötete (*Józseffalva*) kapcsán a módszert, amivel ez a könyv készült és még – remélhetőleg – 15 készülni fog.

A könyv a honnan és hová kérdésekre épül. Bukovinába valahonnan jöttek a telepesek, ott éltek egy darabig, majd valahová elvándoroltak: ki korábban, ki később. Itt települések közti mozgásról beszélünk. Ugyanezek a mozgások egy településen belül is megfigyelhetők, de már a családok között: a gyermek beleszületik egy bizonyos családba, majd alapít egy másikat, ha megéri a felnőttkort. Ha meghal a házastársa, akkor alapíthat egy újabb családot. Minden egyes személy élete nyomon követhető attól a ponttól, amikor az adott településen (jelen esetben Józseffalván) megjelent vagy megszületett addig a pontig, amíg az adott településről elköltözött vagy meghalt.

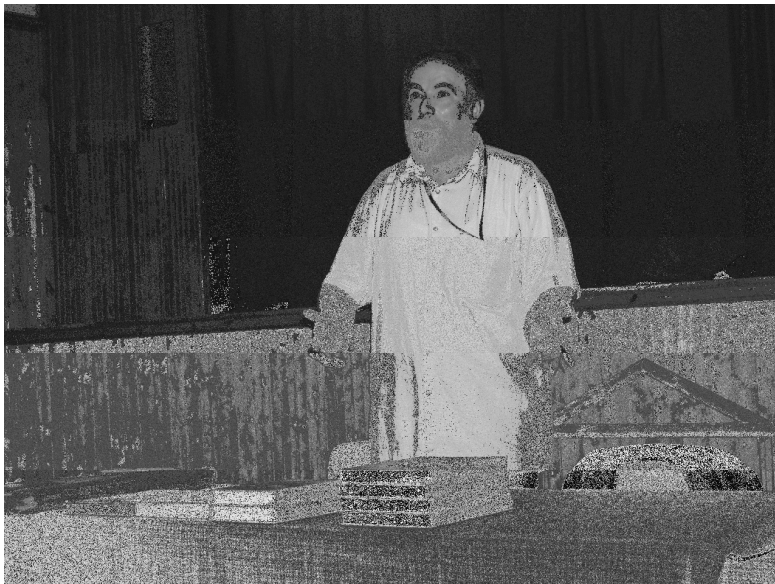
A családok felsorolásánál is új módszert választottam az eddigi családkönyvekhez képest: minden családnak megkerestem az időben legtávolabbi ismert őst és elkészítettem ennek az ősnak a leszármazási listáját generációk szerint. A leszármazásokat 1945-ig közlöm a könyvben, ugyanis ekkor ért véget a bukovinai székelyek vándorlásokkal és menekülésekkel tarkított korszaka. Ha egy már meglévő családban született még Magyarországon gyerek, akkor annak már csak a nevét közlöm, hisz ő nem Bukovinában vagy Bácskában született.

A szülőknél azt a helyet írtam be, ahol 1945-ben letelepedett a család. A gyerekeknél a könyv írásakor ismert lakhely (ha élt az illető) vagy a halálozás dátuma és ideje (ha már meghalt az illető) szerepel.

Az öt bukovinai székely falu (*Fogadjisten, Istensegíts, Hadikfalva, Józseffalva és Andrásfalva*) családtörténetén kívül szeretném feldolgozni a nagyobb kivándorlások helyének családtörténetét is bukovinai székely szemszögből. Terveim szerint *Hertelendyfalva, Sándoregyháza, Székelykeve,*

Gyorok, Déva, Vajdahunyad, Marosludas, Csernakeresztúr és Sztrigyszentgyörgy mellett az amerikai, kanadai és brazil kivándorlás is feldolgozásra kerül.

A sorozat befejezését 2014-re, a madéfalvi események 250. évfordulójára tervezem.

2008. Június 20. A könyv ünnepélyes bemutatója Bátaszéken

A könyv megvásárolható Rudolf László tagunknál 5.000 Ft-os áron (rudolf.laszlo@gmail.com)

Kérjük kedves kutatótársainkat, illetve mindazokat, akik lapunkat olvassák, küldjék el szakmai cikkeiket a Szerkesztőségbe, hogy azokat folyamatosan megjelentethessük! Munkánkat megkönnyítik, ha írásaikat elektronikus formában, esetleg németül és magyarul is eljuttatják.

Mail: amrein.ilona@freemail.hu (Amrein Ilona)

Cím: 7695 Mecseknádasd, Kossuth L. u. 53.

Rudolf Keszler: A Pilisvörösvár és Pilisszentiván Családkönyve keletkezéséről* (fordította: Ott Sebő)

2008. március elején végre eljutottunk odáig, hogy A Pilisvörösvár és Pilisszentiván Családkönyve 1693-1811 leszállították. Már türelmetlenül várta a sok budai hegyvidékkel foglalkozó családfakutató.

De hosszú utat tettünk meg, míg idáig jutottunk. Mikor a korrektúra átolvasásával elkészültünk, az AKdFF Richard Jäger és Franziska Milbich-Münzer javaslatára (aki egyben a Budapest és környéke munkacsoport vezetője) döntött a könyv kiadásáról. Ennek feltétele a megfelelő számú előrendelés volt. Célul tűztük ki, hogy a magyarországi partnerszervezetünkkel, az AKuFF-fal dolgozzunk együtt. Alig vált e tény ismertté, már befutott 16 előrendelés, bár összesen 100 előrendelésre volt szükség ahhoz, hogy a gazdaságilag kifizetődő 150 példányos kiadásra az AKdFF megbízást adjon. Akkoriban a könyv árát 60 euróban gondolták meghatározni.

Az AKuFF elnöke, dr. Pencz Kornél úr ajánlatot tett, hogy magyar nyomdától szerez be ajánlatot, mert ő kezdetektől azt a véleményét hangsúlyozta, hogy alacsonyabb eladási ár esetén jelentősen több előrendelés várható. Több éves közös együttműködés és kutatási adatok cseréje közben barátság szövődött dr. Pencz-cel és más magyarországi családfakutatókkal. Feketéné Ziegler Ágota, serény pilisszentiváni családfakutató, elkötelezett tagja a helyi kulturális alapítványnak, már türelmetlenül várta a könyv megjelenését. Ugyanígy a korábbi pilisvörösvári polgármester, Botzheim István úr is. Utóbbi a bevezető és a magyarázat magyar fordítását vállalta magára.

Mindketten szeretnék volna a könyv reklámozását saját településükön elkezdni, amilyen gyorsan csak lehet. Nekem még fékezni kellett tettvagyukat, amíg a korrektúra átolvasását be nem fejezzük, így azt tanácsoltam nekik, hogy a hirdetéssel még várjanak. Ennek az volt az oka, hogy a projekt eme végső fázisában ne kerüljek az idő sürgető nyomásába, türelmetlen érdeklődők ne kérdezzessenek a könyv megjelenési idejét és végső árát. Utólag jónak bizonyult ez az elképzelésem, mert a családomon belüli

* Németül megjelent a Donaueschwäbische Familienkundliche Forschungsblätter 2008. júniusi és az Unsere Post 2008. évi augusztusi számában

súlyos betegségek miatt a korrektúra átolvasása elhúzódott. De 2007. augusztus 17-ére elkészült. A kézirat nyomdakész volt és megadtam a startlövést a könyv előjegyzési tennivalóihoz. A fent említett team támogatott ebben. Az értesítéseket kipostáztuk szerte a világba és felvettük az első kapcsolatokat a nyomdával.

Néhány nap után már érkeztek a további előrendelések. De a bűvös 100 példányszámú előjegyzés még messze volt. Rövidesen azonban kellemes meglepetés ért, ami a magyarországi nyomda dr. Pencz úr által közölt árajánlata volt.

Ebből kifolyólag Richard Jäger úr elfogadhatónak látta a könyv vételárának jelentős csökkentését. Így a magyar előjegyzőknek 30, a németországiaknak – a szállítási költségek miatt – 32 euró lett a könyv ára. A magyarországiak erőteljes reklámkampányba fogtak. 2007. októberében sajtóközlemények és interjúk jelentek meg (többek között a „Szentiváni Kisbíró”-ban, a „Vörösvári Újság”-ban, a solymári Helyi hírek és a „Neue Zeitung”-ban.) Ennek Magyarországon olyan visszhangja lett, melyre korábban nem számítottunk és az előrendelések száma jelentősen megugrott.

Az AKuFF 2007. november 17-ei találkozóján részletesen foglalkoztak a tervezett könyvkiadással. Erre utalt és hívta fel a figyelmet a pilisszentiváni helyi televízió interjújában Pencz úr is.

Minden a legjobb úton haladt, amikor is 2007. november közepén komolyan megbetegedtem, és hetekig nem tudtam dolgozni. Ezt követően magyar és német barátaink még elkötelezettebbek lettek az ügy iránt. A fent említett segítők minden követ megmozgattak, nehogy a projekt ebben a végső stádiumban meghiúsuljon. Richard Jäger úr ebben a fázisban döntötte el, hogy a példányszámot 300-ra emeli fel. A korábban elképzelhetetlennek tartott 222 db-os előjegyzés érkezett be eddig az időpontig. 61 előrendelés érkezett Németországból, 161 Magyarországról, többségében Pilisszentivánról.

Majd' elájultam, amikor pár nappal karácsony előtt megkaptam a rossz hírt a magyar nyomdától, hogy az elektronikusan megküldött kézirat a tervezett formátumban nem nyomtatható ki. Ennek oka az én modern nyomdai eljárásokban való tapasztalatlanságomban keresendő. Hallatlan erőbedobással és Pencz úrral folyamatosan egyeztetve, Richard Jäger úr a két ünnep között a számítógépén átszerkesztette a teljes kéziratot. 2008. január 11-én küldte el e-mailen Magyarországra. Ezenkívül 300 CD-t sokszorosított a számítógépén, melyen az indexek szerepelnek, s ezeket a CD-ket a könyvhöz csatolták. 2008.

február 29-én érkezett meg a várva várt üzenet Dr. Pencztől, hogy elkészült a könyv. Dicsérte a nyomda kiváló munkáját.

Azóta sok pozitív visszajelzés érkezett, még az Egyesült Államokból is. Feketéné Ziegler Ágota azt írja, hogy a könyv nagy jelentőséggel bír a Budai Hegyvidék számára és szívesen működött közre az előkészületi munkákban. Feltűnő, hogy a könyvek túlnyomórészt Pilisszentivánon lettek gazdára. Ezek bizonyára nem mind családfakutatók voltak.

Botzheim István két példányt adományozott a pilisvörösvári általános iskoláknak. Az ott tartott előadásában elmesélte tapasztalatait a családfakutatással kapcsolatban és arra bízta a diákokat, hogy ők is írják be nevüket egy keresőprogramba. Lehet, hogy náluk is meglepő eredmények jönnek elő, mint őnála.

Miután a régi pilisvörösvári anyakönyv rejtélyes módon eltűnt, ő maga fáradtságos munkával nézte át bejegyzésről bejegyzésre a mikrofilmeket. Ezért volt ennyire boldog, hogy a családkönyv megjelent.

Dr. Pencz dicsőreleg nyilatkozott a projekt során tapasztalt együttműködésről és támogatásáról biztosított mindenkit a jövőre nézve is.

Időközben a könyv szinte teljesen elfogyott. Ha elég előrendelés gyűlik össze, akkor a könyvet újból kiadjuk.

Megrendelhető: AKdFF, Goldmühlestr. 30, 71065 Sindelfingen, akdff@haus-donauschwaben.de vagy a szerzőnél rudolf@keszler.de.

A Németországban élő Rudolf Keszlernek, az Ortsfamilienbuch Pilisvörösvár / Pilisszentiván 1693-1811 című munkájáért, *Pilisvörösvár* önkormányzata a **Pilisvörösvárért** emlékérmét adományozta. Az ünnepélyes díjátadásra 2008. október 23-án a városi Művészetek Házában került sor.

Kép az egyesület életéből / Bild aus dem Vereinsleben

(Fotó: Pencz Kornél – Foto: Kornel Pencz)

Tarjáni találkozó 2008. június 7. / Das Treffen in Tarian am 7. Juni 2008

Felhívjuk tagjainkat, hogy amennyiben lakó- vagy származási helyükön segítséget tudnak nyújtani egyesületi találkozó megszervezésében, jelentkezzenek.

Feltétel, hogy 50-70 személy részére elegendő hely legyen, valamint az étkezési lehetőség biztosított legyen.

Jelentkezni az egyesületi találkozókon személyesen, vagy írásban dr. Pencz Kornél elnöknél lehet.

Szeretnénk, ha találkozóinkat hosszabb időre előre meg tudnánk tervezni, hogy a tagjaink az egyéb programjaikat ennek megfelelően tudják alakítani.

Új tagjaink/Neue Mitglieder:

Ssz/N r	Név/Name	Cím/Adresse	Tel. Mail
142	Koller Henrikné Taller Mária	7355 Nagymányok, Jókai Mór utca 1.	06/ 74 458 479
143	Lébenguth Mihály	1239 Budapest, Grassalkovich út 147.	06/ 1 286 0099
144	Benke Zoltán	2083 Solymár, Erdő u. 5.	06/ 1 336 9332 06/ 30 678 1773 benkehanich@t-online.hu

***Honlapunk/ Unsere
Homepage :***

www.akuff.org

IMPRESSZUM

***AKuFF-Bote – AKuFF Hírmondó
Alapítva 2005-ben***

Kiadja: Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete (AKuFF)
H-6500 Baja, Petőfi S. u. 56.

Felelős kiadó: Dr. Pencz Kornél, az AKuFF elnöke

Megjelenik 150 példányban. - Kereskedelmi forgalomban nem kapható.

Nyomdai munka: Boró-Print Bt., Baja

ISSN 2060-2995